

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
TÜRKİYE KÜLTÜR PORTALI PROJESİ

Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY

Aralık 2009

ANKARA

6.1.1. Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918)

Anahtar Kelimeler: İşgâller, Mondros Mütarekesi.

İtilâf Devletleri'nin 29 Eylül 1918 tarihinde müttefikimiz Bulgaristan'la Selânik Antlaşması'nı imzalamaları üzerine, Türkiye'nin müttefikleriyle karadan irtibatı tamamen ortadan kalkmıştı. Bu sırada diğer bir müttefikimiz olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da 14 Eylül tarihinde İsviçre aracılığı ile ABD'ne müracaat ederek sulh imkânlarını araştırmaya başlamıştı. Savaş yıllarında İttihât Terakkî adına iktidarı elinde bulunduran Talât Paşa istifa edince Padişah yeni hükümeti kurmakla Tevfik Paşa'yı görevlendirdi (8 Ekim 1918). Ancak Tevfik Paşa'nın yeni hükümeti kuramaması üzerine, göreve İzzet Paşa getirildi. İzzet Paşa başkanlığındaki yeni hükümet 14 Ekim'de kurularak savaşı sona erdirecek bir antlaşmanın yapılabilmesi için çaba sarf edilmeye başlandı. 17 Nisan 1916 tarihinde Küt'ül-Ammare'de kuvvetleriyle beraber tutsak edilen İngiliz Generali Townshend, arabuluculuk olarak 18 Ekim günü İngiltere'nin Akdeniz filosu komutanı nezdine gönderildi. Ayrıca Hahambaşı Naum Efendi vasıtasıyla Amerikalılar'la görüşme imkânı araştırıldı. Nihayet İngiltere'nin Akdeniz filo komutanı Vis Amerial Calthrope, 23 Ekim 1918 günü Sadrazam'a telgraf çekerek delegelerimizin gönderilmesini bildirdi. Sultan Vahdeddin Damad Ferid Paşa başkanlığında bir heyetin gönderilmesini emretti ancak başta İzzet Paşa olmak üzere hükümetin istifa tehdidi üzerine Padişah ısrardan vazgeçmek zorunda kaldı. Bahriye Nazırı Rauf Bey (Orbay), Dışişleri Müsteşarı Reşat Hikmet Bey ve Kurmay Yarbay Sadullah Bey'den oluşan Türk heyetine sekreter olarak Ali (Türkgeldi) Bey, Rauf Bey'in yaverleri olan Sait ve Tevfik Bey adlı, iki deniz subayı da katılarak Limni Adası'nın Mondros Limanı'na gittiler. İtilâf Devletleri adına Vis Amiral Arthur Calthrope ile Türk heyeti arasında yapılan müzakereler sonunda İngiliz gemisi Agamemnon'da 25 Maddeden oluşan Mondros Mütarekesi imzalandı (30 Ekim 1918).

Kaynak (Source):

Ağaoğlu, Samet; Demokrat Parti'nin Doğuş Ve Yükseliş Sebepleri, Bir Soru, İstanbul 1972, s. 238.

Akın, Rıdvan; TBMM Devleti (1920-1923), Birinci Meclis Döneminde Devlet Erkları Ve İdare, İstanbul 2001, s. 448.

Akşin, Sina; İstanbul Hükümetleri Ve Millî Mücadele, C. I, Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), İstanbul 1998, s. 634.

Akşin, Sina; İstanbul Hükümetleri Ve Millî Mücadele, C. I, Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), İstanbul 1998, s. 634.

Alpkaya, Faruk; Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu (1923-1924), İstanbul 1998, s. 432.

Apak, Rahmi; İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Ankara 1990, s. 230.

Aşkun, Vehbi Cem; Sivas Kongresi, İstanbul 1963, s. 192.

Aydinel, Sıtkı; Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Millîye Hareketi, Ankara 1990, s. 434.

Baykal, Bekir Sıtkı; Erzurum Kongresi İle İlgili Belgeler, Ankara 1969, s. VI + 64.

Baykal, Bekir Sıtkı; Heyet-i Temsiliye Kararları, Ankara 1989, s. 84.

Bıyıklıoğlu, Tefik; Atatürk Anadolu'da (1919-1921), 1, İstanbul 1981, s. 216.

Bıyıklıoğlu, Tefik; Trakya'da Millî Mücadele, I. Cilt, Ankara 1992, s. XX + 66.

Bıyıklıoğlu, Tefik; Trakya'da Millî Mücadele, II. Cilt, Vesikalar, Resimler, Plân Ve Haritalar, Ankara 1992, s. XVIII+ 106 + 48 Fotoğraf + 488 Vesika + 8 Harita Ve Kroki.

Büyük Taarruz 70.nci Yıl Armağanı, Ankara 1992, s. VI + 386.

Çalık, Ramazanlık; Alman Basınında Millî Mücadele Ve Mustafa Kemal Paşa (1919-1923), Ankara 2004, s. 343.

Dayı, Esin; Nazilli Kongreleri (1919), Erzurum 1998, s. 232.

Denizli, Ali; Kore Harbi'nde Türk Tugayları, Ankara 1994, s. 232.

Duru, Orhan; Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları, İstanbul 2001, s. 260.

Eroğlu, Hamza; Atatürk Ve Cumhuriyet, Ankara 1998, s. VIII + 166.

Erol, Mine; Türkiye'de Amerika Mandası Meselesi (1919-1920), Giresun 1972, s. 164.

Esengin, Kenan; Millî Mücadele'de İç Ayaklanmalar, İstanbul 1975, s. 252.

Gökbilgin, M. Tayyib; Millî Mücadele Başlarken, Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresi'ne Birinci Kitap, Ankara 1959, s. VIII + 195.

Gökbilgin, M. Tayyib; Millî Mücadele Başlarken, Sivas Kongresi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına (4 Eylül 1919-23 Nisan 1920), İkinci Kitap, Ankara 1965, s. XI + 440.

Görgülü, İsmet; On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya Ve İstiklâl Harbi, Ankara 1993, s. 360 + 30 Kroki.

Güner, Zekâî; Millî Mücadele Başlarken (Basın, Siyasî Partiler, Cemiyetler), Ankara 1999, s. XII + 255.

İğdemir, Uluğ; Heyet-i Temsiliye Tutanakları, Ankara 1989, s. 182.

İlgürel, Mücteba; Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri, İstanbul 1999, s. 354.

İncedayı, Cevdet Kerim; İstiklâl Harbi (Garp Cephesi), Haz. Muhammet Safî, İstanbul 2007, s. 282 + 32 Kroki Harita.

İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1922-1923), C. I (3 Eylül-20 Kasım 1922), Haz. Mim Kemâl Öke, İstanbul 1982, s. (1-320).

İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1922-1923), C. II (20 Kasım 1922-22 Nisan 1923), Haz. Mim Kemâl Öke, İstanbul 1984, s. (321-688).

Jaeschke, Gotthard; Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Çev. Cemal Köprülü, Ankara 1971, s. 316.

Jaeschke, Gotthard; Türkiye Kronolojisi (1938-1945), Çev. Gülayşe Koçak, Ankara 1990, s. 150.

Karabekir, Kâzım; İstiklâl Harbimiz, İstanbul 1960, s. 1172 + 44 Belge.

Karaca, Taha Niyazi; Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri, Ankara 2004, s. XXVI + 366 + 8 Ek.

Karakuş, Erdoğan; İngiliz Belgelerinde İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk-İngiliz İlişkileri (1938-1939), Ankara 1983, s. VIII + 216.

Kasalak, Kadir; Millî Mücadele'de Manda Ve Himaye Meselesi, Ankara 1993, s. 200.

Kerman, Zeynep; Belçika Temsilciliği Vesikalarına Göre Millî Mücadele, İstanbul 1982, s. 54 + 102 Belge.

Kılıç, Mehmet; Amasya Gelengesi Ve Protokolü, Ankara 2004, s. X + 150.

Kırzioğlu, M. Fahrettin; Bütünüyle Erzurum Kongresi, Ankara 1993, s. 232.

Koçak, Cemil; Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945), Dönemin İç Ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma, C. 1, İstanbul 1996, s. 726.

Koçak, Cemil; Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945), Dönemin İç Ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma, C. 1, İstanbul 1996, s. 726.

Komintern Belgelerinde Türkiye Kurtuluş Savaşı, Der. Emre Adıgüzel, Çev. Fatma Mercan, Ankara 1985, s. 174.

Konukçu, Enver; Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919), Ankara 2000, s. XII + 302.

Lewis, Bernard; The Emergence of Modern Turkey, London 1968, p. 524 + VI.

Mazıcı, Nurşen; Celâl Bayar, Başbakanlık Dönemi (1937-1939), İstanbul 1996, s. 272.

Mango, Andrew; Turkey, London 1968, p. 192.

Melek, Abdurrahman; Hatay Nasıl Kurtuldu, Ankara 1991, s. VIII + 88 + 8 Ek.

Metinsoy, Murat; İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, Savaş Ve Gündelik Yaşam, İstanbul 2007, s. 472.

- Müderrişoğlu, Alptekin; Sakarya, 1, Yunan'ın Ankara'ya Yaklaştığı Günler, İstanbul 2007, s. 302.
- Müderrişoğlu, Alptekin; Sakarya, 2, Ankara nlerindeki Uzun Savaşma, İstanbul 2007, s. 398.
- Müderrişoğlu, Alptekin; Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları, Ankara 1974, s. 574.
- zalp, Kâzım; Millî Mücadele (1919-1922), C. I, Ankara 1971, s. 270.
- zalp, Kâzım; Millî Mücadele (1919-1922), C. II, Belgeler, Ankara 1989, s. 212.
- Öztürk, İbrahim Sadi; Sevr Antlaşması, Tam Metin, 433 Madde, Mondros Ve Lozan Ekleriyle, Ankara 2007, s. 374.
- Parker, M.P.-Charles Smith; Modern Turkey, London 1940, p. XII + 259.
- Sarınay, Yusuf; Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi Ve NATO'ya Girişi, Ankara 1988, s. VIII + 120.
80. Yıl, Atatürk'n Samsun'a ıkışı Ve Kurtuluş Savaşı'nın Başlatılmasına Dair Belgeler (1919-1999), Ankara 1999, s. 408.
- Sofuoğlu, Adnan; Kuvâ-yı Millîye Döneminde Kuzeybatı Anadolu, 1919-1921, Ankara 1994, s. 468 + 16 Ek.
- Sonyel, Salâhi R.; Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri, Ankara 1995, s. XVIII + 374.
- Sonyel, Salâhi R.; Gizli Belgelerle Lozan Konferansı'nın Perde Arkası, Ankara 2006, s. XIV + 256.
- Su, Kâmil; Sevr Antlaşması Ve Aydın (İzmir) Vilâyeti, Ankara 1981, s. 68.
- şamşutdinov, A. M.; Mondros'tan Lozan'a Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi, 1918-1923, ev. Ataol Behramoğlu, İstanbul 1999, s. 368.
- şapolyo, E. Behnan; Kemal Atatürk Ve Millî Mücadele Tarihi, İstanbul 1958, s. 624.
- şapolyo, E. Behnan; Kuvayı Millîye Tarihi, Gerilla, Ankara 1957, s. 224.
- Tevetoğlu, Fethi; Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, Ankara 1988, s. 284.
- Tevetoğlu, Fethi; Atatürk'le Samsun'a ıkanlar, Ankara 1971, s. 300.
- Turan, Mustafa; Millî Mücadele'de İşgallerin Kabul, Reddi Ve Siyasî zm Arayışları (30 Ekim 1918-20 Ekim 1921), Afyon 1998, s. 212.
- Türk İstiklâl Harbi I, Mondros Mütarekesi Ve Tatbikatı, Ankara 1962, s. 234.
- Türkiye Cumhuriyeti 80. Yıl Kronolojisi, Ankara 2004, s. X + 698.
- Türkmen, Zekeriya; Mütareke Döneminde Ordunun Durumu Ve Yeniden Yapılanması (1918-1920), Ankara 2001, s. 386.
- Ural, Selçuk; Mondros Mütarekesi Ve Doğu Vilayetleri, İstanbul 2008, s. 425.
- Yeşil, Ahmet; Türkiye'de çok Partili Hayata Geçiş, Ankara 1988, s. 188.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN

6.1.2. Mondros Mütarekesi Sonrasında Genel Durum

Anahtar Kelimeler: Mondros Mütarekesi, Ateşkes Antlaşması.

Mondros Mütarekesi şartları incelendiğinde, bunun bir karşılıklı ateşkes antlaşması olmayıp, Türkiye'nin İtilâf Devletleri'ne teslim antlaşması olduğu açıkça görülmektedir. Ancak Mondros Mütarekesi, Türkiye'de olduğu kadar İtilâf Devletleri arasında da büyük bir anlaşmazlığın çıkmasına sebep oldu. Huzursuzluğun tek sebebi İngiltere'nin politikasıydı. 1917 Rus İhtilâli, Rusya'nın savaştan çekilmesine sebep olduğu gibi daha önce Rusya-İngiltere ve Fransa arasında imzalanmış olan Türkiye'nin paylaşılmasıyla ilgili gizli taksim projelerinde de bazı değişiklikleri gerektirmişti. Tamamen yalnız kaldığını ve kendinse kimsenin bir engel teşkil edemeyeceğini gören İngiltere, Ortadoğu'nun ve Avrupa'nın haritasını tek başına çizmeye kararlı olarak ön plâna çıktı. Bu, müttefikleri tarafından tepkiyle karşılandı. Diğer yandan o tarihlerde bize sihirli bir değnek gibi gelen diğer bir husus da ABD Başkanı Wilson'ın ortaya attığı on dört maddelik prensipler oldu.

Wilson prensipleri suret-i haktan görünmekle beraber çeşitli durumlara göre yorumlanabilecek bir program mahiyetinde idi. Mondros ve diğer ittifak zümresini ilgilendiren antlaşmalar bunu açıkça ortaya koymuştur.

Wilson prensipleri İngiltere ve Fransa tarafından da kabul edilmedi. Bunun üzerine ABD, Paris Sulh Konferansı'ndan çekildi. Diğer yandan İngiltere ile Fransa arasındaki anlaşmazlık gittikçe büyümekteydi. Fransa bir yandan Alsace-Lorraine'i isterken, diğer yandan kuzeyde parçalanmış bir Almanya arzu etmekteydi. Almanya'nın parçalanmasına ise İngiltere razı değildi. Yakınoğu'da önce bir bütün olarak Arabistan projesi, bu defa İngiltere tarafından değiştirilerek bölgede en küçük devletin kurulması şeklinde değiştirilmişti. Bölgede büyük yatırımları olan Fransa'nın bu politika işine gelmemekteydi. Ayrıca Suriye Fransa'ya terk edilmiş, ancak İngiltere Şam'da Faysal'ı kral ilâm ettirmişti. Faysal, Fransa karşısında tutunamayarak İngilizler'e sığındı. İngiliz desteğiyle Irak'ta kral ilân edildi. Fransa, İngiltere'nin parçala-yut politikasına karşı Türkiye'nin bütünlüğünü kendi menfaati bakımından daha uygun görüyordu. Gerek İngilizler'le aralarında sürüp giden anlaşmazlık, gerek Fransız işgal bölgelerindeki Kuvay-ı Milliye hareketi, Fransa'nın kısa bir zaman sonra Ankara Hükümeti ile anlaşmasına sebep oldu.

İtalya'ya vaat edilen Antalya, Burdur, Konya, Muğla ve İzmir havalisi, St. Jeane Maurienne antlaşmasının Rusya tarafından kabul edilmemesi üzerine Antalya ve çevresi dışında uygulanamadı. İngiltere, Akdeniz'de rakip bir devlet istemediğinden bir yandan İtalya'nın Avusturya-Macaristan İmparatorluğu topraklarıyla ilgili isteklerini reddederken, diğer yandan Paris Barış Konferansı'na müracaat ederek İzmir ve çevresini isteyen Yunanistan Başbakanı Venizelos'u bölgede İngiliz menfaatlerinin temsilcisi olarak benimsedi. İtalya isteklerinin reddi üzerine en önce Ankara Hükümeti'ne yanaşan İtilâf devletlerinden biri oldu.

İngiltere yalnız kalınca Ortadoğu'daki emellerini tek başına uygulamaya kalkıştı. Doğu Anadolu'da İngiltere himayesinde bir Ermenistan ve Kürdistan kurdurmak için çaba sarf eden İngiltere, emellerine karşı koyabilecek güçte bir Türk ordusunun bulunmadığı kanaatinde olduğu için ordusunu terhis etmişti. Diğer yandan I. Cihan Savaşı'ndan galip çıkmakla beraber, harp aleyhtarı büyük bir kitle oluşmuş, İngiltere'nin savaşa devam hususundaki ısrarı hükümet buhranına sebep olacak boyutlara ulaşmıştı. Gene harbe devamda ısrar etmesi hâlinde İngiltere'de Rusya'dakine benzer bir komünist ihtilâlin olması kaçınılmazdı. Bu

sebeple İngiltere Türkler'e karşı savaşa girmek cesaretini gösteremezken, İngiliz emellerine hizmet edebilecek Yunanistan'ı bularak Yunan ordularını, Anadolu işgalinde destekledi.

Mondros Mütarekesi'nin gerek ordu üzerinde ve gerek millet üzerinde yarattığı şok ve huzursuzluk memleket sathına gittikçe yayılırken, mütareke şartlarının tehlikesini yeni kavrayabilen ve bunun altında ezilen İzzet Paşa 9 Kasım 1918 tarihinde istifa etti. İtilâf donanması 8 Kasım'da Çanakkale Boğazı'nı işgal ettikten sonra 13 Kasım günü 61 parça harp gemisiyle İstanbul Limanı'na demirledi. Fransız kuvvetleri de 10 Kasım'da Trakya'dan hareketle Uzunköprü'ye geldiler. Fransız Generali Francoit d'Esperey komutasındaki İtilâf kuvvetleri, İstanbul'da azınlıkların çılgınca gösteri ve taşkınlıklarıyla karşılandı. Diğer yandan hükümeti kurmakla görevlendirilen Tevfik Paşa meclisten güvenoyu aldıktan kısa bir süre sonra 21 Aralık 1918'de meclis feshedildi. 4 Ocak 1919 tarihinde yayınlanan bir kararnâme ile yeni seçimlerin sulhun imzalanmasından sonra bırakıldığı ilân edildi.

İngilizler 3 Kasım 1918'de Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesine dayanarak savaşla giremedikleri Musul'u işgal ettiler. 9 Kasım'da İskenderun İngilizler tarafından Urfa, Maraş, Antep ise Fransız ve İngiliz kuvvetleri tarafından işgal olundu. İtalyan kuvvetleri ise Antalya ve Konya'ya girdiler. İngilizler kuzeyde Samsun ve Merzifon'a kadar sarkmışlardı. Yurdun işgali faciası 15 Mayıs 1919'da Yunan kuvvetlerinin İzmir'i işgaliyle devam etti.

Kaynak (Source):

- Ağaoğlu, Samet; Demokrat Parti'nin Doğu Ve Yükseliş Sebepleri, Bir Soru, İstanbul 1972, s. 238.
- Akın, Rıdvan; TBMM Devleti (1920-1923), Birinci Meclis Döneminde Devlet Erkları Ve İdare, İstanbul 2001, s. 448.
- Akşin, Sina; İstanbul Hükümetleri Ve Millî Mücadele, C. I, Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), İstanbul 1998, s. 634.
- Akşin, Sina; İstanbul Hükümetleri Ve Millî Mücadele, C. I, Mutlakiyete Dönüş (1918-1919), İstanbul 1998, s. 634.
- Alpkaya, Faruk; Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşu (1923-1924), İstanbul 1998, s. 432.
- Apak, Rahmi; İstiklâl Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu, Ankara 1990, s. 230.
- Aşkun, Vehbi Cem; Sivas Kongresi, İstanbul 1963, s. 192.
- Aydın, Sıtkı; Güneybatı Anadolu'da Kuvâ-yı Millîye Hareketi, Ankara 1990, s. 434.
- Baykal, Bekir Sıtkı; Erzurum Kongresi İle İlgili Belgeler, Ankara 1969, s. VI + 64.
- Baykal, Bekir Sıtkı; Heyet-i Temsiliye Kararları, Ankara 1989, s. 84.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik; Atatürk Anadolu'da (1919-1921), 1, İstanbul 1981, s. 216.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik; Trakya'da Millî Mücadele, I. Cilt, Ankara 1992, s. XX + 66.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik; Trakya'da Millî Mücadele, II. Cilt, Vesikalar, Resimler, Plân Ve Haritalar, Ankara 1992, s. XVIII+ 106 + 48 Fotoğraf + 488 Vesika + 8 Harita Ve Kroki.
- Büyük Taarruz 70.nci Yıl Armağanı, Ankara 1992, s. VI + 386.
- Çalık, Ramazanlık; Alman Basınında Millî Mücadele Ve Mustafa Kemal Paşa (1919-1923), Ankara 2004, s. 343.
- Dayı, Esin; Nazilli Kongreleri (1919), Erzurum 1998, s. 232.
- Denizli, Ali; Kore Harbi'nde Türk Tuğayları, Ankara 1994, s. 232.
- Duru, Orhan; Amerikan Gizli Belgeleriyle Türkiye'nin Kurtuluş Yılları, İstanbul 2001, s. 260.
- Eroğlu, Hamza; Atatürk Ve Cumhuriyet, Ankara 1998, s. VIII + 166.
- Erol, Mine; Türkiye'de Amerika Mandası Meselesi (1919-1920), Giresun 1972, s. 164.
- Esengin, Kenan; Millî Mücadele'de İç Ayaklanmalar, İstanbul 1975, s. 252.

- Gökbilgin, M. Tayyib; Millî Mücadele Başlarken, Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresi'ne Birinci Kitap, Ankara 1959, s. VIII + 195.
- Gökbilgin, M. Tayyib; Millî Mücadele Başlarken, Sivas Kongresi'nden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına (4 Eylül 1919-23 Nisan 1920), İkinci Kitap, Ankara 1965, s. XI + 440.
- Görgülü, İsmet; On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922, Balkan-Birinci Dünya Ve İstiklâl Harbi, Ankara 1993, s. 360 + 30 Kroki.
- Güner, Zekâî; Millî Mücadele Başlarken (Basım, Siyasî Partiler, Cemiyetler), Ankara 1999, s. XII + 255.
- İğdemir, Uluğ; Heyet-i Temsiliye Tutanakları, Ankara 1989, s. 182.
- İlgürel, Mücteba; Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri, İstanbul 1999, s. 354.
- İncedayı, Cevdet Kerim; İstiklâl Harbi (Garp Cephesi), Haz. Muhammet Safi, İstanbul 2007, s. 282 + 32 Kroki Harita.
- İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1922-1923), C. I (3 Eylül-20 Kasım 1922), Haz. Mim Kemâl Öke, İstanbul 1982, s. (1-320).
- İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı (1922-1923), C. II (20 Kasım 1922-22 Nisan 1923), Haz. Mim Kemâl Öke, İstanbul 1984, s. (321-688).
- Jaeschke, Gotthard; Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, Çev. Cemal Köprülü, Ankara 1971, s. 316.
- Jaeschke, Gotthard; Türkiye Kronolojisi (1938-1945), Çev. Gülayşe Koçak, Ankara 1990, s. 150.
- Karabekir, Kâzım; İstiklâl Harbimiz, İstanbul 1960, s. 1172 + 44 Belge.
- Karaca, Taha Niyazi; Son Osmanlı Meclis-i Mebusan Seçimleri, Ankara 2004, s. XXVI + 366 + 8 Ek.
- Karakuş, Erdoğan; İngiliz Belgelerinde İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk-İngiliz İlişkileri (1938-1939), Ankara 1983, s. VIII + 216.
- Kasalak, Kadir; Millî Mücadele'de Manda Ve Himaye Meselesi, Ankara 1993, s. 200.
- Kerman, Zeynep; Belçika Temsilciliği Vesikalarına Göre Millî Mücadele, İstanbul 1982, s. 54 + 102 Belge.
- Kılıç, Mehmet; Amasya Gelengesi Ve Protokolü, Ankara 2004, s. X + 150.
- Kırzioğlu, M. Fahrettin; Bütünüyle Erzurum Kongresi, Ankara 1993, s. 232.
- Koçak, Cemil; Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945), Dönemin İç Ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma, C. 1, İstanbul 1996, s. 726.
- Koçak, Cemil; Türkiye'de Millî Şef Dönemi (1938-1945), Dönemin İç Ve Dış Politikası Üzerine Bir Araştırma, C. 1, İstanbul 1996, s. 726.
- Komintern Belgelerinde Türkiye Kurtuluş Savaşı, Der. Emre Adıgüzel, Çev. Fatma Mercan, Ankara 1985, s. 174.
- Konukçu, Enver; Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919), Ankara 2000, s. XII + 302.
- Lewis, Bernard; The Emergence of Modern Turkey, London 1968, p. 524 + VI.
- Mazıcı, Nurşen; Celâl Bayar, Başbakanlık Dönemi (1937-1939), İstanbul 1996, s. 272.
- Mango, Andrew; Turkey, London 1968, p. 192.
- Melek, Abdurrahman; Hatay Nasıl Kurtuldu, Ankara 1991, s. VIII + 88 + 8 Ek.
- Metinsoy, Murat; İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye, Savaş Ve Gündelik Yaşam, İstanbul 2007, s. 472.
- Müderisoğlu, Alptekin; Sakarya, 1, Yunan'ın Ankara'ya Yaklaştığı Günler, İstanbul 2007, s. 302.
- Müderisoğlu, Alptekin; Sakarya, 2, Ankara Önlerindeki Uzun Savaşma, İstanbul 2007, s. 398.
- Müderisoğlu, Alptekin; Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları, Ankara 1974, s. 574.
- Özalp, Kâzım; Millî Mücadele (1919-1922), C. I, Ankara 1971, s. 270.

- Özalp, Kâzım; Millî Mücadele (1919-1922), C. II, Belgeler, Ankara 1989, s. 212.
- Öztürk, İbrahim Sadi; Sevr Antlaşması, Tam Metin, 433 Madde, Mondros Ve Lozan Ekleriyle, Ankara 2007, s. 374.
- Parker, M.P.-Charles Smith; Modern Turkey, London 1940, p. XII + 259.
- Sarımay, Yusuf; Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi Ve NATO'ya Girişi, Ankara 1988, s. VIII + 120.
80. Yıl, Atatürk'ün Samsun'a Çıkışı Ve Kurtuluş Savaşı'nın Başlatılmasına Dair Belgeler (1919-1999), Ankara 1999, s. 408.
- Sofuoğlu, Adnan; Kuvâ-yı Millîye Döneminde Kuzeybatı Anadolu, 1919-1921, Ankara 1994, s. 468 + 16 Ek.
- Sonyel, Salâhi R.; Kurtuluş Savaşı Günlerinde İngiliz İstihbarat Servisi'nin Türkiye'deki Eylemleri, Ankara 1995, s. XVIII + 374.
- Sonyel, Salâhi R.; Gizli Belgelerle Lozan Konferansı'nın Perde Arkası, Ankara 2006, s. XIV + 256.
- Su, Kâmil; Sevr Antlaşması Ve Aydın (İzmir) Vilâyeti, Ankara 1981, s. 68.
- Şamşutdinov, A. M.; Mondros'tan Lozan'a Türkiye Ulusal Kurtuluş Savaşı Tarihi, 1918-1923, Çev. Ataol Behramoğlu, İstanbul 1999, s. 368.
- Şapolyo, E. Behnan; Kemal Atatürk Ve Millî Mücadele Tarihi, İstanbul 1958, s. 624.
- Şapolyo, E. Behnan; Kuvayı Millîye Tarihi, Gerilla, Ankara 1957, s. 224.
- Tevetoğlu, Fethi; Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar, Ankara 1988, s. 284.
- Tevetoğlu, Fethi; Atatürk'le Samsun'a Çıkanlar, Ankara 1971, s. 300.
- Turan, Mustafa; Millî Mücadele'de İşgallerin Kabulü, Reddi Ve Siyasî Çözüm Arayışları (30 Ekim 1918-20 Ekim 1921), Afyon 1998, s. 212.
- Türk İstiklâl Harbi I, Mondros Mütarekesi Ve Tatbikatı, Ankara 1962, s. 234.
- Türkiye Cumhuriyeti 80. Yıl Kronolojisi, Ankara 2004, s. X + 698.
- Türkmen, Zekeriya; Mütareke Döneminde Ordunun Durumu Ve Yeniden Yapılanması (1918-1920), Ankara 2001, s. 386.
- Ural, Selçuk; Mondros Mütarekesi Ve Doğu Vilayetleri, İstanbul 2008, s. 425.
- Yeşil, Ahmet; Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş, Ankara 1988, s. 188.

Haklar (Rights): (Telif ve kullanım hakları ile ilgili bilgiler.)		
5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca hazırlanan tüm içeriğin her türlü ortamda umuma arz yetkisi sınırsız süreyle Kültür Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Bakanlık sonraki zamanlarda hazırlanan içerikle ilgili düzeltme, ekleme, silme veya yayından kaldırma hakkına sahiptir.		
Kaynağı Hazırlayan	Konu Editörü	Proje Yöneticisi
Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Abdulhaluk Mehmet ÇAY	Prof. Dr. Hale KÜNÜÇEN